
Patrimoni, identitat i ciutadania: un nou paper per a l'arqueologia i la història

Paloma González Marcén¹

Resum

Els canvis experimentats per l'arqueologia en les darreres dècades obliguen, tant a la professió arqueològica com a l'administració del patrimoni cultural, a obrir-se a la societat mitjançant la construcció, teòrica i pràctica, de nous valors de significació.

Les ponències que es presenten en aquest volum del VII Seminari d'Arqueologia i Ensenyament, celebrat a Barcelona al mes de març de 2009, pretenen il·lustrar aquests nous camins, vinculant la difusió i l'ensenyament entorn al patrimoni cultural, especialment l'arqueològic, a l'educació en els valors democràtics i de participació ciutadana.

Paraules clau: arqueologia; patrimoni cultural; ensenyament; educació per a la ciutadania.

Resumen. Patrimonio, identidad y ciudadanía: un nuevo papel para la arqueología y la historia

Los cambios experimentados por la arqueología en las últimas décadas obligan, tanto a la profesión arqueológica como a la administración del patrimonio cultural, a abrirse a la sociedad mediante la construcción, teórica y práctica, de nuevos valores de significación.

Las ponencias que se presentan en este volumen del VII Seminario de Arqueología y Enseñanza, celebrado en Barcelona en el mes de marzo de 2009, pretenden ilustrar estos nuevos caminos, vinculando la difusión y la enseñanza entorno al patrimonio cultural, especialmente el arqueológico, con la educación en los valores democráticos y de participación ciudadana.

Palabras clave: arqueología; patrimonio cultural; enseñanza; educación para la ciudadanía.

Abstract. Heritage, Identity and Citizenship: a New Role for Archaeology and History

The changes that archaeology has experienced in the last decades oblige both to the archaeological profession as to the administration of cultural heritage, to open itself to society by means of the theoretical and practical construction of new meaningful values.

The set of lectures that were presented to the 7th Conference of Archaeology and Education, which took place in Barcelona in March 2009, aims to illustrate these new ways linking

1. CEPAP-Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. 08193 Bellaterra. paloma.gonzalez@uab.cat

cultural and archeological heritage dissemination and teaching with democratic values and citizenship education.

Keywords: archaeology; cultural heritage; education; citizenship education.

GONZÁLEZ MARCÉN, Paloma. «Patrimoni, identitat i ciutadania: un nou paper per a l'arqueologia i la història». *Treballs d'Arqueologia*, 2009, núm. 15, p. 5-7.

En els darrers vint anys, l'arqueologia i, per extensió, la valoració dels conjunts i elements materials que són testimoni de la presència i les activitats de grups humans del passat, s'han transformat de forma radical, tant pel que fa als problemes i a les situacions a les quals s'enfronten, com a les perspectives des de les quals es reflexiona i s'hi actua.

Un dels eixos fonamentals d'aquesta transformació té a veure amb la noció d'obertura. Per una banda, la recerca arqueològica ha ampliat el seu ventall d'estudi i, redreçant el seu empirisme originari, ha començant a entendre's a si mateixa en context, és a dir, a incorporar com a objecte i variable de la seva investigació la societat que l'ha generat i genera. D'una altra banda, l'interès públic vinculat al concepte de patrimoni històric i arqueològic s'ha vist posat a prova quan ha deixat de ser un precepte teòric i ha passat a vestir-se de realitat en la sovint dura confrontació amb altres interessos, públics o privats, que intervenen en les dinàmiques socials i econòmiques del món.

En aquestes circumstàncies, la història i, més específicament, l'arqueologia fa anys que busca una nova definició de si mateixa, i és per això que s'hi tracen diferents

camins: aprofundint en el seu caràcter de ciència històrica, construint-se com una antropologia de la cultura material, reivindicant la seva perspectiva per narrar el passat-present o creant illes d'heterodòxia eclèctica.

En aquests temps de canvi profund i amb aquesta multiplicitat de fronts oberts, les i els professionals de l'arqueologia estan en el camí de buscar, trobar, construir els ancoratges amb les noves formes de pensar i viure el món del segle XXI. Tant des de la recerca com des dels àmbits de la gestió patrimonial, el trajecte s'afronta en el dia a dia; però manquen encara directrius estructurals que guiïn la investigació i l'administració dels coneixements i dels béns arqueològics.

Un aspecte simptomàtic d'aquesta desorientació es mostra de manera clara en el desencontre entre l'interès públic i la tasca de conservació i recerca arqueològica que sovint observem en el context dels treballs d'arqueologia preventiva o d'urgència, guiats, no oblidem, també pel principi del benefici públic. Així com aquest conflicte afecta principalment la gestió del patrimoni arqueològic, des de la perspectiva dels enfocaments i continguts desenvolupats des de la recerca, la configuració i con-

solidació, en pocs anys, d'una societat eminentment multicultural i global, obliga a replantejar-se els relats genealògics del passat llunyà i a incorporar noves variables i categories analítiques i interpretatives per tal de redreçar la dimensió social de l'arqueologia.

En aquest context, el patrimoni històric i arqueològic pot conformar-se com a punt de trobada en la comunitat on aquest es troba inserit. Aquesta qualitat del patrimoni material serveix de marc per posar en marxa iniciatives que fomentin la participació i la identificació de la comunitat entorn a noves lectures de *reapropiació* d'aquest patrimoni. Però també permet vincular l'ensenyament reglat a activitats extraescolars per tal d'implicar

l'alumnat en els afers propis del seu entorn més proper i crear, progressivament, unes noves regles de joc per a la relació entre l'arqueologia, el patrimoni històric i cultural i la societat que l'ha de sustentar, ideològicament i financera.

És per això que el VII Seminari d'Arqueologia i Ensenyament va voler presentar un seguit de projectes que s'inspiren en aquest potencial del patrimoni cultural, i molt específicament de l'arqueològic, per a la construcció de valors de ciutadania democràtica i de convivència, des de la perspectiva general que proporcionen les organitzacions internacionals fins a les experiències que, quotidianament, es porten a terme a barris, ciutats i aules d'escoles i instituts.